

[the-theory-and-practice-of-translation-pr_0635d4da59a73ca14b51ee71ed773a4c.pdf](https://ia802703.us.archive.org/27/items/SteinerGeorge_201504/Steiner%2C%20George%20-%20After%20Babel%20%28Oxford%2C%201975%29.pdf) (дата звернення: 20.04.2024).

5. Stenier, G. (1974). *After Babel. Aspects of Language and Translation*. New York and London: Oxford University Press. https://ia802703.us.archive.org/27/items/SteinerGeorge_201504/Steiner%2C%20George%20-%20After%20Babel%20%28Oxford%2C%201975%29.pdf (дата звернення: 20.04.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ У ПЕРЕКЛАДІ

Галина Чумак

*кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Вікторія Чавага

*магістрантка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Літературний переклад відіграє ключову роль у введенні та збагаченні культурного досвіду різних націй. Його вплив на розвиток національних літератур та культурних традицій є невід'ємною складовою сучасного літературного дискурсу. Слід наголосити що у процесі художнього перекладу необхідно зберегти індивідуальну своєрідність оригіналу, відтворити той естетичний вплив та відчуття, який оригінал справляє на читача. Максимально наближене естетичне відчуття має виникати і в реципієнта іншомовного перекладу літературного твору. Як зазначає О. В. Шум, унікальність художнього перекладу полягає в тому, що оригінал може бути перекладений безліч разів і кожен наступний переклад відрізнятиметься від попереднього [10, с. 110].

Дослідженню індивідуального стилю письменників, мови їх творів присвячено велику кількість наукових праць. Проаналізовано теоретичні аспекти індивідуального стилю, закономірності його формування. Значне місце відведено дослідженню індивідуальних стилів окремих письменників – представників різних періодів розвитку літератури, зокрема, основну увагу приділяють мовним особливостям творів. Також останнім часом вчені

ведуть дискусії з приводу вживання термінів «індивідуальний стиль», «ідіостиль», «ідіолект» та інші.

Стиль – це сукупність художніх особливостей літературного твору. В ширшому розумінні стилем також називають систему художніх засобів і прийомів у творчості окремого письменника, групи письменників (течії або напрям), цілої літературної доби [8]. Отже, коли ми говоримо про індивідуальний стиль, або ідіостиль, як категорії лінгвостилістики, то перш за все маємо на увазі мовну особистість того чи іншого письменника.

Поняття індивідуального (або авторського) стилю авторами довідкового видання «Літературознавчий словник-довідник» трактується як «ідейно-художня своєрідність творчості письменника, риси його творчої індивідуальності, зумовлені унікальним життєвим досвідом, загальною культурою, характером, уподобаннями, орієнтацією на певні літературні напрями тощо» [5, с. 358].

Основними компонентами індивідуального стилю письменника є композиція твору, тема, художній зміст, відповідні стилістичні засоби, часовий колорит, багатство мови автора, а також стильові чинники, серед яких важливе місце відводиться світогляду автора. Також на становлення індивідуального стилю письменника впливає епоха, суспільно-історичні умови, ідеї, тощо. У художньому тексті основний акцент припадає на естетичну інформацію, яка формується за допомогою стилістичних засобів. Виявлення цих засобів у оригіналі є ключовим для емоційного та естетичного впливу на читача при перекладі.

Ми часто зустрічаємо поняття “перекладацька стратегія”, проте однозначної інтерпретації цього поняття не знаходимо у працях науковців і словники не надають йому чіткого визначення. Дослідженню стратегій перекладу присвячували свої праці багато лінгвістів, серед яких І. С. Алексєєва, А. Chesterman, W. Lorsch, L. Venuti. На нашу думку, стратегічну компетенцію у формуванні майбутніх перекладачів слід розглядати як невід’ємну складову перекладацької компетенції. Перекладацька компетенція включає розуміння та формулювання тексту, життєвий досвід перекладача, володіння мовою перекладу, стратегії перекладу, визначення комунікативного наміру та ефективність у передачі. Вона передбачає «перекладацьке» володіння мовами, інтерпретацію тексту, технологію перекладу, знання норм стилю і жанру, а також фонові знання. Беручи до уваги ці фактори, текст перекладу повинен максимальною мірою репрезентувати зміст оригіналу, властивий автору спосіб вираження думки, його комунікативну стратегію, що досягається шляхом збереження максимально можливої структурно-семантичної близькості вихідного і перекладного текстів. Перекладацька стратегія передбачає не жорстку послідовність перекладацьких дій, а гнучке варіювання методів і технік перекладу в межах обраних орієнтирів [7, с. 28].

Шевкун А. В. зазначає, що під час роботи над художнім твором перед перекладачем неодмінно постає проблема не лише відтворення сюжетної

лінії, а й адекватної передачі індивідуального стилю автора. Кінцевий результат перекладу мусить зберігати особливості мовної майстерності письменника засобами цільової мови. У сучасному перекладознавстві проблема втрати індивідуальності автора художнього твору під час перекладу залишається незмінно актуальною. Одним з основних факторів помилкової інтерпретації закладеного автором сенсу чи створеного ним художнього образу є суб'єктивне сприйняття перекладачем змістового наповнення художнього твору (перекладач – також суб'єкт, який сприймає адресоване йому повідомлення) [9, с.183-184].

У художньому тексті основний акцент припадає на естетичну інформацію, яка формується за допомогою стилістичних засобів. Виявлення цих засобів у оригіналі є ключовим для емоційного та естетичного впливу на читача при перекладі. Однак механічне копіювання їх у перекладі та сліпе наслідування оригіналу може призвести до дисбалансу в стилі тексту.

Вивчення перекладу стилістичних засобів важливе для адекватного відтворення образності твору, що часто стає викликом для перекладачів. Тому для ефективного перекладу вони часто вдаються до перекладацьких трансформацій. Сучасна лінгвістика широко використовує трансформацію як метод дослідження, спільно з прийомом моделювання. Перекладацькі трансформації – це прийоми, які перекладач може використовувати при відтворенні текстів, коли словникова відповідність недоступна або непридатна в конкретному контексті. Залежно від характеру мовних одиниць, перекладацькі трансформації можуть бути лексичними, граматичними та стилістичними. [3, с. 27]

У перекладі художніх текстів перекладач часто застосовує лексичні та стилістичні трансформації для передачі задуму автора, не втрачаючи сенсу тексту. При цьому важливо зберігати смислову структуру речення, контекст, експресивно-стилістичне забарвлення та синтаксичну функцію [4].

В науковій літературі сформовано дві основні тези стосовно еквівалентності й адекватності перекладу: 1) еквівалентність – це повноцінне відтворення тексту оригіналу зі збереженням його змістового, смислового, семантико-стилістичного рівнів; 2) адекватність – це повноцінне відтворення авторської інтенції, імпресивної функції, наслідком чого є відповідна реакція реципієнтів перекладного твору, що дорівнює реакції реципієнтів вихідної культури [1, с. 37]. Отже, еквівалентність не дорівнює адекватності, а при перекладі художнього твору, який має свою цільову читацьку аудиторію важлива саме адекватність. Перекладач фактично виступає співавтором твору для тих, хто читає не оригінал, а переклад. Адже пересічний читач часто не знає мови оригіналу, він не порівнюватиме переклад з оригінальним твором, не шукатиме стилістичні відмінності і неправильно інтерпретовані перекладачем аспекти.

Отже, відповідальністю перекладача є відтворити авторський стиль максимально правдиво, аби у читача не склалося хибне враження про твір

нового для нього автора, про авторський тон, про те, як розмовляють герої твору. Перекладач повинен знайти баланс між адекватністю та еквівалентністю і вибрати вірну стратегію для відтворення авторського стилю та жанрової специфіки оригінального літературного твору в українському перекладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данік Л.В., Година-Арютіна К.В. Адекватність відтворення ідіостилу: кореляція стилів перекладача і автора при перекладі фразеологічного рівня тексту. Філологічні науки. Київ: Філ. Вид., 2015. С. 35-40.
2. Кальниченко О. А. Теорія перекладу. Харків: Вид-во НУА, Ч. 1, 2017. 64 с.
3. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. К. : Юніверс, 2003. 280 с.
4. Кузенко Г. М. Вибір граматичного еквівалента при перекладі художньої літератури. URL: http://www.rusnauka.com/15_NNM_2014/Philologia/6_169899.doc.htm (дата звернення: 22.04.2024).
5. Літературознавчий словник-довідник. Ред. Р.Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. К.: Академія, 1997. 752 с.
6. Мацько Л. Стилїстика української мови: Підручник. 2003. 462 с.
7. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. с. 376.
8. Теорія літератури, літературознавство і мовознавство. Індивідуальний стиль: URL: <https://ukrlit.net/info/criticism/style.html> (дата звернення: 22.04.2024)
9. Шевкун А.В. Проблемні аспекти відтворення авторського ідіостилу під час перекладу (на матеріалі роману І. Мак'юена «Atonement»). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: зб. Матеріалів наук.-практ. конф. з філології. Одеса: Філологія, 2019. С. 182-189.
10. Шум О. В. Особливості відтворення авторського стилю А. Куркова. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6 (74), червень. С. 110–112.